

การศึกษาสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทย ครั้งที่ ๒ : มาตรฐานเพื่อการรับรองวิชาชีพสารสนเทศ
ในศตวรรษที่ ๒๑

โรงแรมลีการ์เด็นท์ พลาซ่า อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา วันที่ ๑๗-๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๙

นางธิดาพร สายทะโชติ
บรรณารักษ์ชำนาญการพิเศษ

สรุปเนื้อหาการประชุม ดังนี้

วัตถุประสงค์ของโครงการ

๑. เพื่อแสดงศักยภาพและความเข้มแข็งทางวิชาการด้านสารสนเทศศาสตร์ในเวทีวิชาการระดับชาติ
๒. เพื่อให้ได้รับความรู้และตระหนักถึงความท้าทายของการจัดการศึกษาด้านสารสนเทศศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มาตรฐานการศึกษาสำหรับวิชาชีพสารสนเทศในศตวรรษที่ ๒๑
๓. เพื่อให้มีการระดมสมองในการพัฒนาวิชาการและการวิจัยในสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องในระดับชาติ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการศึกษาเพื่อการรับรองวิชาชีพสารสนเทศ
๔. เพื่อการสร้างความร่วมมือและเครือข่ายทางวิชาการและวิจัยของกลุ่มอาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องในระดับชาติ

สรุปสาระสำคัญของการประชุม

การจัดการประชุมระดับชาติการศึกษาสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทย ครั้งที่ ๒ นี้ เป็นการจัดการประชุมเพื่อแสดงศักยภาพและความเข้มแข็งทางวิชาการด้านสารสนเทศศาสตร์ในเวทีวิชาการระดับชาติ ได้รับความรู้และตระหนักถึงความท้าทายของการจัดการศึกษาด้านสารสนเทศศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรฐานการศึกษาสำหรับวิชาชีพสารสนเทศในศตวรรษที่ ๒๑ โดยได้มีการระดมสมองในการพัฒนาวิชาการและการวิจัยในสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และการจัดทำร่างมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.๑) อีกทั้งยังมีการลงนามเพื่อการสร้างความร่วมมือด้านเครือข่ายทางวิชาการและวิจัยของกลุ่มอาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องในระดับชาติ ซึ่งมีรายละเอียดโดยย่อ ดังนี้ (ส่วนรายละเอียดฉบับเต็ม ได้แนบเอกสารมาประกอบด้วยแล้ว)

๑. การจัดการศึกษาเพื่อศตวรรษที่ ๒๑

การจัดการศึกษาสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์จำเป็นต้องเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมแก่นักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่มีความพร้อมในการทำงาน และดำรงชีวิตในสังคมยุคศตวรรษที่ ๒๑ โดยต้องมีทักษะที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้และสร้างนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ซึ่งทักษะดังกล่าวจะส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาให้เป็นบรรณารักษ์รุ่นใหม่ ดังนั้น การเปิดสอนการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ หรือที่เกี่ยวข้อง จึงควรเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษา เพื่อให้เป็นบรรณารักษ์หรือนักสารสนเทศเพื่อการทำงานในห้องสมุดที่มีลักษณะออนไลน์ ท่ามกลางทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ และสื่อดิจิทัลในรูปแบบต่างๆ โดยหลักสูตรที่เปิดสอนจำเป็นต้องทบทวนหลักสูตร การเรียน การสอน เพื่อปรับขอบเขตวิชาชีพทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ให้เหมาะสม จึงจำเป็นต้องเพิ่มสมรรถนะและทักษะ

แห่งศตวรรษที่ ๒๑ ลงในรายวิชาหรือในหลักสูตร เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาในการเป็นบรรณารักษ์ยุคดิจิทัล

๒. ทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑

ตามที่ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้จำแนกทักษะที่จำเป็น ควรประกอบด้วย ๔ กลุ่มหลัก ดังนี้

๑. กลุ่มวิชาหลัก ได้แก่ ภาษาแม่ และภาษาสำคัญของโลก ศิลปะ คณิตศาสตร์ การปกครอง และหน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์

๒. กลุ่มทักษะชีวิตและอาชีพ ได้แก่ ความสามารถในการปรับตัวและยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและข้ามวัฒนธรรม ความรับผิดชอบและความสามารถผลิตผลงาน ความเป็นผู้นำและรับผิดชอบต่อสังคม

๓. กลุ่มทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา นวัตกรรมและการสร้างสรรค์ และการสื่อสารและร่วมมือกัน

๔. กลุ่มทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ได้แก่ การรู้สารสนเทศ การรู้สื่อ และการรู้ไอซีที

๓. สมรรถนะที่จำเป็นสำหรับบรรณารักษ์และนักเอกสารสนเทศในศตวรรษที่ ๒๑ ควรประกอบด้วย

๑. สมรรถนะเฉพาะด้าน

๑.๑ ด้านการแนะนำแหล่งและการให้บริการสารสนเทศ คือ ความสามารถของบรรณารักษ์ที่ต้องเน้นบริการที่สนับสนุนการแนะนำแหล่งสารสนเทศและการค้นคว้าเพื่อการวิจัย หรือกิจกรรมหลักของมหาวิทยาลัย/ สถาบันนั้นๆ โดเฉพาะแหล่งและบริการที่ต้องใช้ความรู้ด้านไอซีทีในการเข้าถึง การให้บริการสารสนเทศดิจิทัล

๑.๒ ด้านการจัดเก็บสารสนเทศและความรู้อย่างเป็นระบบ เป็นสมรรถนะของการจัดโครงสร้างความรู้และสารสนเทศเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับจัดเก็บและค้นคืนทั้งในปัจจุบันและอนาคต ประกอบด้วย ความรู้ด้านเมตาดาตา (Metadata) ภาววิทยา (Ontologies) และการแบ่งหมวดหมู่ย่อยอย่างเป็นระบบ (Taxonomics)

๑.๓ ด้านการจัดการสารสนเทศ คือ ทักษะที่จะทำให้สารสนเทศไปสู่มือผู้ใช้ภายใต้หน้าที่นี้ จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการสื่อสาร ทำหน้าที่ในการคัดเลือก จัดระบบ จัดเก็บ และเผยแพร่ข่าวสารความรู้ เพื่อให้ผู้ใช้ได้รับข่าวสารความรู้จากระบบ ผ่านการรวบรวม การตรวจสอบข้อมูล การจัดหมวดหมู่หรือการจำแนก การเรียงลำดับข้อมูล การสรุป การจัดเก็บข้อมูลให้เป็นระบบ

๑.๔ ด้านการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ คือ ทักษะด้านจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ ประเภทหนังสือ วารสาร หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สื่อโสตทัศน์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยการวิเคราะห์ คัดเลือก จัดซื้อ ขอรับบริจาคและแลกเปลี่ยน ตรวจสอบ การติดตามทวงถาม และจัดเตรียมทรัพยากรสำหรับการวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ

๒. สมรรถนะด้านเทคนิคและไอซีที สมรรถนะด้านนี้ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับบรรณารักษ์ยุคใหม่ เพราะปัจจุบันได้นำไอซีทีมาช่วยในการจัดเก็บ สืบค้น และเผยแพร่สารสนเทศบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ควรมีสมรรถนะพื้นฐานด้านไอซีทีเกี่ยวกับ

๒.๑ ผู้ดูแลระบบฐานข้อมูล

๒.๒ ผู้ดูแลเว็บไซต์

๒.๓ ผู้ดูแลเครือข่าย

๒.๔ ผู้เชี่ยวชาญด้านระบบ

- ๒.๕ ผู้จัดการดูแลเนื้อหาบนเว็บ
- ๒.๖ นักวิจัยเว็บ
- ๒.๗ นักจัดการโครงการทรัพยากรดิจิทัล

๓. คุณลักษณะส่วนบุคคล จะต้อง มี

- ๓.๑ ทักษะการประเมินความต้องการผู้ใช้เพื่อการให้บริการที่หลากหลาย
- ๓.๒ ทักษะด้านการเปลี่ยนแปลงบริการของห้องสมุดแบบดั้งเดิมไปสู่บริการแบบ

ออนไลน์ให้กับผู้ใช้โดยผ่านเทคโนโลยีต่างๆ

๓.๓ การเป็นผู้นำห้องสมุด คือ มีความสามารถในการแนะนำผู้ร่วมงานหรือเพื่อนร่วมงานแต่ละคนให้ทำงานตามแนวคิดของตนด้วยความเต็มใจ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

๓.๔ ด้านการจัดการทั่วไป ได้แก่ ทักษะด้านการเงิน การตลาด การจัดการทรัพยากรบุคคล การประชาสัมพันธ์ การจัดการเวลา

๓.๕ ทักษะด้านการวิจัย

๓.๖ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และทักษะในการแก้ไขปัญหา (Problem-solving Skill)

๓.๗ ทักษะทางด้านการสื่อสาร คือ สื่อสารกับผู้ร่วมงานและผู้ใช้บริการได้ดีทั้งด้านการพูดและการเขียน

๔. การรับรองหลักสูตรทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

ประโยชน์ของการรับรองหลักสูตรนี้ จะส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์กรหรือระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ เพื่อพัฒนาและสร้างนวัตกรรมด้านการเรียนการสอนของหลักสูตรอย่างต่อเนื่องและเพิ่มความไว้วางใจให้กับตลาดแรงงานและสังคม ว่าหลักสูตรฯ หรือสถาบันที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ใส่ใจต่อคุณภาพบัณฑิต และสร้างความพึงพอใจให้กับตลาดแรงงาน

ผลประโยชน์ที่ได้รับ

๑. ได้รับความรู้และทราบแนวทางในการพัฒนามาตรฐานการศึกษาสำหรับวิชาชีพสารสนเทศในศตวรรษที่ ๒๑

๒. ได้รับทราบการพัฒนามาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพสารสนเทศศาสตร์ ให้เป็นที่ยอมรับในระดับชาติและนานาชาติ

๓. ได้รับทราบสมรรถนะและทักษะของบรรณารักษศาสตร์และนักเอกสารสนเทศ ที่ควรเตรียมความพร้อมกับการประยุกต์ไอซีทีที่ทำงานสารสนเทศ โดยการประยุกต์เทคโนโลยีด้วยจริยธรรมและจรรยาบรรณในการเข้าถึง ใช้ และคัดลอกสารสนเทศจากแหล่งต่างๆ บนอินเทอร์เน็ต

๔. ได้รับทราบแนวโน้มหลักสูตรสารสนเทศศาสตร์ เพื่อเพิ่มความท้าทายของการจัดการศึกษา ความไว้วางใจ และความพึงพอใจให้กับตลาดแรงงาน

๕. ได้ความร่วมมือและเครือข่ายทางวิชาการและวิจัยของกลุ่มอาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง

การนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน

จากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงก้าวเข้าสู่ยุค **Internet of Things** จะเห็นได้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยี และผู้ใช้บริการจะอยู่บน **Online Service** ดังนั้น บรรณารักษ์และนักเอกสารสนเทศ รวมทั้งผู้ปฏิบัติงานทุกๆ ส่วนงานของสำนักหอสมุด จะต้องหันมาปรับเปลี่ยนตัวเองเพื่อให้มี (๑) ทักษะในการวิเคราะห์ผู้ใช้บริการ (๒) ต้องไม่หยุดการเรียนรู้ ติดตามเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง (๓) ช่วยกันผลิตบรรณารักษ์ที่สามารถทำงานได้ทั้งด้านไอที และทำงานได้เบ็ดเสร็จภายในตัวเอง (๔) สามารถต่อยอดงานที่สร้างให้เป็นนวัตกรรมได้ พร้อมทั้งเตรียมการจัดสภาพ/ บรรยากาศห้องสมุดไว้เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลด้วย เพราะห้องสมุด ณ วันนี้ ไม่ใช่เพียงห้องเก็บรวบรวมหนังสือและสื่อจำนวนมาก แล้วรอให้คนมานั่งอ่านหนังสืออยู่เฉยๆ อย่างเดียวอีกต่อไป ห้องสมุดต้องสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และห้องสมุดต้องตอบสนองความต้องการด้านการอ่าน และการเรียนรู้ของผู้ใช้บริการ ทั้งนักเรียน ครู ผู้บริหาร รวมทั้งผู้ปกครอง และคนในชุมชน